

Komunikacinės progresijos konstravimas informaciniame kare

Mantas Martišius

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto
Žurnalistikos instituto docentas, daktaras
Maironio g. 7, 01124 Vilnius
El. paštas: mantas.martisius@kf.vu.lt

Straipsnio objektas – praktinis psichologinio aspekto taikymas vykstant informaciniam karui. Straipsnyje aptariamos pagrindinės šiuolaikiškos informacinių operacijų sudedamosios dalys, informacinio karo pritaikymas nesant karinio konflikto. Pristatoma, kaip žiniasklaidos priemonėmis galima sukurti tariamą realybę, neigiamai konotuojančią aplinkos procesus. Informacinį karą prieš valstybę inicijuojančių šalių konstruojamas neigiamas vaizdas gali būti sistemingas ir sąmoningas, bet neatitinkantis tikrovės.

Straipsnyje teoriniu aspektu aptariama, kaip naudojantis medijomis galima sukurti nepasitikėjimo aplinkiniais, savimi ir valstybe atmosferą ir taip palaužti piliečių norą ir gebėjimą pasipriešinti atvirai ar slaptai išorės agresijai. Prisidengiant demokratijos įtvirtinta žodžio laisve ir pliuralizmo idėja, lengvai skleidžiamos defetistinės nuotaikos, o tikrasis tokių veiksmų motyvas paprasčiausiai slepiamas.

Esminiai žodžiai: *defetizmas, informacinis karas, informacinės operacijos, medijos, realybės konstravimas.*

Šiandien valstybės karinė jėga nebėra vienintelė priemonė, reikalinga spręsti tarpvalstybinius konfliktus. Ne mažiau svarbus aspektas – visuomenės nuotaikos formavimas. Visuomenės nuotaika, kuri ne visada yra racionali, o neretai labiau grįsta emocijomis, yra vienas iš svarbiausių dėmenų, lemiančių piliečių gebėjimą kritiniu valstybei metu susiorganizuoti, susitelkti ir priešintis išorinei agresijai. Informacinės

revoliucijos rezultatas – masinės komunikacijos priemonės ir kitos medijos, įtrauktos į vieną iš seniausių tarpvalstybinių konfliktų sprendimo būdų – karą. Jei XIX a. (o ypač XX a.) išskirtinis karo bruožas buvo visuotinė mobilizacija ir glaudus pramonės ir karinio pajėgumo ryšys, tai dabar kaip informacijos revoliucijos pasekmė karas įgavo dar vieną – informacinio karo – pavidalą. Informacinio karo esmė – kryptingai taikant medijas daryti poveikį visuomenei. Perteikiamų žinių kontrolė ir manipuliavimas jomis yra pagrindinė informacinio karo funkcija, kurios paskirtis – padėti įgyvendinti kitus tikslus, t. y. formuoti politinį kontekstą, pateisinti karinius veiksmus, garantuoti jų įtaką, galią ir plėtotę (Martišius, 2010).

Straipsnio tikslas – naudojantis analitiniu ir lyginamuoju metodais informacinio karo problematiką aptarti platesniame idėjų kovos kontekste. Siekiama parodyti, kad, nepaisant skirtingo informacinio karo suvokimo, tam tikrais atvejais susiduriame su idėjų percepcijos klausimu. Empiriškai komplikuoatas socialinių problemų sprendimo efektyvumo palyginimas lemia, kad idėjas ar sprendimą neretai lemia komunikacinė erdvė. Svarbiausias informacinio karo elementas čia yra psichologinė informacinio karo dalis. Atsižvelgiant į komunikacinę progresiją, galima konstruoti skirtingą realybės vaizdą ir suvokimą, kuris bus perduotas masėms.

Nacionalinės akademinės aplinkos politologai Tomas Janeliūnas ir Nerijus Maliukevičius dėmesį kreipia į informacinio karo poveikį politikai. Minėtini šie moksliniai darbai: T. Janeliūno (2010) „**NATO ir Rusijos strateginės partnerystės virazai, beiėskant NATO Lietuvoje: pasiekimai, nesėkmės, perspektyvos**“; T. Janeliūno (2005) „**Gegužės 9-osios problema saugumizavimo teorijos ir komunikacinio saugumo požiūriu**“; T. Janeliūno (2004) „**Saugumo studijos – grįžimas prie objektyvistinio analizės modelio**“; N. Maliukevičiaus (2008) „Rusijos informacijos geopolitikos potencialas ir sklaida Lietuvoje“; Ainės Ramonaitės, Nerijaus Maliukevičiaus, Mindaugo Degučio (2007) „Tarp Rytų ir Vakarų: Lietuvos visuomenės geokultūrinės nuos-

tatos“; N. Maliukevičiaus (2006) „Geopolitika ir informacinis karas: Rusijos požiūris“; N. Maliukevičiaus (2006) „Ekspansijos iš Rytų aprašaiškos Lietuvos informacinėje erdvėje; N. Maliukevičiaus (2002) „Informacinio karo koncepcija: JAV ir Rusijos požiūriai“. Darbuose ypatingas dėmesys skiriamas Rusijos informaciniam poveikiui. Moksliniame straipsnyje „Komunikacinės progresijos konstravimas informaciniame kare“ analitiniu apyrašomuoju metodu analizuojamas informacinio karo psichologinio elemento komunikacinės progresijos konstravimo mechanizmas.

Ateities konfliktai – tai informaciniai karai. Iš kitų karybos rūšių jie išsiskiria tuo, kad taikytini ne tik per karinį konfliktą, bet ir esant taikai, nes sunku nustatyti informacinio karo agresijos šaltinį, kuris išnyksta po anonimiškumo skraiste. Kitaip nei industriniam, informaciniam karui nereikia tiek daug valstybės išteklių ir lėšų, todėl, iškilus konfliktinei situacijai tarp valstybių, jos linkusios jo griebtis (Martišius, 2010).

Du pagrindiniai požiūriai į informacinį karą

Dauguma informacinį karą tiriančių mokslininkų sutaria, kad tokio karo pradžia – 1991 m. sausio 18 d. prasidėjęs karas tarp Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) vadovaujamų koalicinių pajėgų ir Irako, okupavusio kaimyninį Kuveitą. Po šio karo teoretikai ir kariškiai įvairaus lygio darbuose ir dokumentuose apibendrina ir susistemina informacinio karo koncepciją. Primityvu ir neteisinga būtų manyti, kad minėtas sistemavimo darbas vyko vienu metu ar toje pačioje vietoje, o dėl darbo rezultatų buvo visuotinai susitarta. Mokslininkai ir kariškiai daugiausia dirbo atskirai, skirtingu laiku ir nekoordinuodami savo veiksmų. Vis dėlto, nors yra nemažai skirtingų informacinio karo kaip reiškinio ir kaip sąvokos variantų ir apibrėžimų, tačiau dėl daug ko ir sutariama. Pavyzdžiui, sutariama, kad informacinis karas papildoma karinių ir politinių konfliktų sprendimo priemonių arsenalą. Nediskutuojama ir dėl fakto, kad tai – komunikacijos, informacijos priėmimo ir perdavimo, kompiuterinių ir kitų modernių technologijų simbiozės rezultatas.

Žinoma, įvairūs mokslininkai ar karo institucijos informacinį karą gali apibūdinti skirtingai – pabrėždami (pabrėždamos) vis kitus reiškinio aspektus. Gana išsamią ir suglaudintą informacinio karo sąvoką yra pateikęs tarptautinis Londono „King’s College“ saugumo analizės centras. Jis informacinio karo sąvoką supranta kaip kovą dėl informacinės veiklos kontrolės (Rathmell, 1998). Apibūdinamas informacinį karą, tarptautinis „King’s College“ saugumo analizės centras išskiria tokius jo elementus:

- idėjinė kova dėl oponento minčių (psichologinė dimensija apima psichologinę, žiniasklaidos ir karinę techniką, naudojamą siekiant paveikti priešininkų protą, neatsižvelgiant, kas yra priešininkas – kariuomenės vadovybė ar visa populiacija);
- kova dėl informacinio dominavimo (viešosios nuomonės formavimo dimensija siekiama valdyti ir dominuoti informavimo sektoriuje, kad būtų išvengta fizinio konflikto, arba, blogiausiu atveju, jis būtų trumpas, staigus ir sėkmingas);
- informacinio srauto ir informacinės veiklos sutrikdymas ir apsaulgojimas nuo priešininkų atakos (šis lygmuo apima bet kokią elektroninę ataką prieš kariuomenės ar civilines informacines infrastruktūras, įtraukiant nusikalstamą „programišinimą“ ar „nulažimą“ (angl. „cracking“), duomenų naikinimą, nelegalų skverbimąsi į sistemas, taip pat fizinį infrastruktūrų naikinimą, klaidinimą ar psichologines operacijas) (Rathmell, 1998; Ehlers, 1999).

Kitos institucijos, organizacijos ar mokslininkai truputį kitaip sudėlioja informacinio karo aspektus, tačiau „King’s College“ pateiktos sąvokos esmė lieka ta pati. Įdomu tai, kad, pavyzdžiui, JAV kariuomenė ir politinė vadovybė teigia nedalyvaujanti informaciniame kare. Pripažįstama, kad informacinis karas išoriškai priešišku valstybių ar teroro organizacijų gali būti nukreiptas prieš JAV kariuomenę, politinę vadovybę ar šalį. Tokiu atveju JAV imtųsi gynybinių priemonių. JAV informacinio karo sąvoka įstatymiškai reglamentuota 1993 m. Gynybos departamento patvirtintoje Informacinio karo koncepcijoje. „Informacinis karas –

tai veiksmai, kuriais siekiama paveikti prieš informaciją ir jo informacinės sistemas taip, kad per kilusį konfliktą būtų garantuotas informacinis dominavimas ir užtikrintas savos informacijos ir informacinių sistemų saugumas“ (Veron, 1999). Kita vertus, JAV kariškiai informacinio karo sąvoką pakeitė informacinių operacijų apibrėžimu. Jungtinė informacinių operacijų doktrina informacines operacijas apibūdina kaip „integruotą elektroninio karo, kompiuterių tinklų, psichologinių, karinės apgaulės ir saugumo operacijų naudojimą atitinkamomis priemonėmis siekiant paveikti, sutrikdyti, pažeisti ar perimti prieš automatuotą arba žmogiškąjį priimamų sprendimų procesą, kartu apsaugant savąjį“ (Joint..., 1998). Pagrindinis informacinių operacijų tikslas – sunaikinti ar bent apsunkinti prieš priimamų sprendimų procesą, kartu apsaugant savo sprendimus. Panagrinėjus atidžiau, matyti, kad savo esmės informacinės operacijos beveik nesiskiria nuo informacinio karo sąvokos. Tiek informacinių operacijų, tiek informacinio karo sąvokos pabrėžia, kad informacijos kontrolė ir manipuliavimas ja sudaro pagrindinę prielaidą įgyvendinti kitus tikslus – formuoti politinį kontekstą, pateisinti ir užtikrinti karinius veiksmus, stiprinti įtaką ir galią.

Remiantis Jungtine informacinių operacijų doktrina (angl. „Joint Doctrine of Information Operations“) informacinės operacijos susideda iš:

- pagrindinių priemonių;
- palaikomųjų priemonių;
- susijusių priemonių (Joint..., 1998).

Pagrindinės priemonės nukreiptos į tokius veiksmus:

- a) elektroninį karą;
- b) kompiuterių tinklų operacijas;
- c) karinę apgaulę;
- d) operacijų saugumą;
- e) psichologines operacijas (Chistopher, 2008).

Šias penkias sritis teoretikas Paulas Chistopheris vaizdžiai yra pavadinęs „penkiomis pagalvėmis“, ant kurių „guli“ informacinių operaci-

jų koncepcija. Dabartiniai laikai gali būti pavadinti elektros amžiumi. Sutrikdžius elektros gamybą, tiekimą ar paskirstymą, vietovę, regioną ar šalį galima stumtelti į „tamsos amžių“. Pabrėžtina, kad dauguma paslaugų ir informacijos tiekimo sektoriaus priklauso nuo elektros. Be to, absoliuti dauguma šiuolaikinių technologijų naudoja elektroniką, todėl ją išbalansavus įgyjamas strateginis pranašumas. Elektroninio karo kaip sudėtinės informacinių operacijų dalies paskirtis – sutrukdyti priešininko elektros gamybos, perdavimo ir paskirstymo pajėgumui. Priešininko kompiuterių ir kompiuterinių tinklų ataka ir individualių informacinių technologijų apsauga yra kompiuterinių tinklų operacijų pagrindas.

Dabartis taip pat gali būti įvardyta kaip kompiuterių ir informacinių technologijų laikas. Vis daugiau valstybių tampa informacinės ir jų administracinis bei socialinis gyvenimas darosi priklausomas nuo informacinių technologijų. Pažeidus ar sutrikdžius priešininko kompiuterių ir jų tinklų darbą galima įgyti strateginį pranašumą. Karinė apgaulė yra viena iš seniausių karo priemonių, naudojama kariniams objektams maskuoti, priešui klaidinti ir pan. Karinė apgaule siekiama suklaidinti priešą skelbiant apie turimus planus, numatytas operacijas ir karinį pajėgumą.

Vienas iš seniausių ir svarbiausių karinės kampanijos sėkmės elementų – operacijų saugumas. Neužtikrintas operacijų saugumas ar pažeidimas gali lemti nesėkmingą visos karinės kampanijos baigtį. Operacijų saugumas padeda nustatyti, kokia informacija gali sudominti priešą ir kiek ji jam bus naudinga. Šitai išsiaiškinus, imamasi informacinės apsaugos priemonių.

Dar vienas informacinių operacijų dėmuo yra psichologinės operacijos, apimančios veiksmų programą, numatančios konkrečius veiksmus, kuriais siekiama paveikti ar sustiprinti pasirinktos tikslinės auditorijos požiūrį, nuomonę ir emocijas. Galiausiai siekiama daryti įtaką tikslinės auditorijos elgesiui, kreipiant jį sau palankia linkme.

Šios išvardytos pagrindinės priemonės naudojamos informaciniame kare. Seniausios iš jų – psichologinės operacijos, karinė apgaulė ir ope-

racijų saugumas. Elektroninis karas ir kompiuterių tinklų operacijos yra pastarųjų dešimtmečių inovacija, atsiradusi tada, kai ištobulėjo informacinės technologijos ir elektronikos prietaisai. Informacinių operacijų branduolį sudaro ir iš senų laikų atėjusios, ir palyginti naujos kariavimo priemonės, kurias stengiamasi sujungti ir koordinuotai panaudoti (Martišius, 2010).

Fizinis saugumas, kontržvalgyba, informacijos užtikrinimas ir pan. traktuojami kaip palaikomosios priemonės. Be minėtų funkcijų, šios priemonės dar gali būti naudojamos įprastiems kovos veiksams (daugiausia kaip papildomi informacinių operacijų įrankiai). Minėtos priemonės veikia informaciniėje aplinkoje ir turi šiai aplinkai įtaką, todėl jos ir priklauso informacinio karo įrankių arsenalui. Svarbu pabrėžti, kad informacinės operacijos naudingos, kai sąveikauja su susijusiomis priemonėmis, į kurias įeina ryšiai su visuomene, viešoji diplomatija, civilinės-karinės operacijos. Šių priemonių naudojimą ypač detalai reglamentuoja ir varžo JAV teisinės normos ir politinė valdžia (Christopher, 2008).

Kiek kitokiu keliu nei JAV eina Rusija. Informacinio karo suvokimas reglamentuotas 2000 m. patvirtintoje Rusijos federacijos Informacinio saugumo doktrinoje. Vienas iš poveikio objektų yra žmogaus protas; akcentuojamas poveikis kultūrai, tradicijoms, patriotinėms vertybėms. Pabrėžiama, kad informaciniame kare ne mažiau svarbus yra valdžios gebėjimas piliečiams ir užsienio auditorijai pateikti savo poziciją įvairiais klausimais. Doktrinoje užfiksuota, kad „vyriausybei priklausančių žiniasklaidos priemonių plėtojimas ir kūrimas gali užtikrinti tinkamą valdžios vykdomą politiką (Rusijos..., 2000). Rusijos federacijos Karinėje doktrinoje teigiama, kad „dabartinei karinei politinei situacijai pasaulyje įtaką daro informacinis karas“ (Rusijos., 2000).

Negalėdami kariniais, techniniais, inovacijų ar finansų resursais prilygti JAV, Rusijos informacinio karo teoretikai laikosi požiūrio, kad informacinis karas – tai komunikacinė technologija, siekiant trumpalaikių ir ilgalaikių tikslų skirta daryti poveikį masinei sąmonei. Užsibrėžtų

tikslų siekiama ne tik technikos, bet ir (ypač) socialinėse, psichologinėse informacinio karo srityse. Esminis skirtumas tarp Rusijos ir Vakarų demokratiškos valstybių požiūriu į informacinį karą yra tas, kad pastarosios valstybės informacinio karo imasi daugiausia per karines kampanijas, siekdamos pergalės moderniuose kariniuose konfliktuose. Rusijai informacinis karas reikalingas kaip papildomas užsienio politikos įrankis (Maliukevičius, 2008). Rusijos informacinio karo teoretikas Igoris Panarinas, kalbėdamas apie informacinį karą, pabrėžia jo svarbą šiandienės Rusijos politikai. I. Panarinas Rusijos vadovybei siūlo kurti informacinę Trečiosios Romos koncepciją (Panarin, 2006). Jo manymu, dabar Rusijos galia turėtų plėstis pirmiausia per medijas ir informacijos valdymą. Kitas Rusijos informacinio karo teoretikas Andrėjus Manoilo taip pat pabrėžia informacinio karo svarbą efektyviai užsienio politikai (Manoilo, 2003). Kalbėdamas apie informacinį karą, Georgijus Počepcovas pabrėžia poveikį žmonių protui: „Informacinis karas – tai komunikacinė technologija, skirta daryti poveikį masinei sąmonei, siekiant trumpalaikių ir ilgalaikių tikslų“ (Počepcov, 2000).

Informacinis karas kaip Rusijos užsienio politikos tąsos dalis pirmiausia turėtų būti nukreiptas į buvusias Sovietų Sąjungos teritorijas. Tam turėjo įtaką keletas veiksnių. Pirmiausia – dalies aukštų Kremliaus pareigūnų įsitikinimas, kad Sovietų Sąjungos žlugimas yra „istorinė klaida“. Verta prisiminti 2005 m. ir tada dar Rusijos prezidento ir dabartinio premjero Vladimiro Putino viešai pasakytus žodžius, kad didžiausia XX a. katastrofa – Sovietų Sąjungos subyrėjimas. Vadovaujantis tokia logika, išeitų, kad po Sovietų Sąjungos žlugimo Rusijos pašonėje atsikūrusios ar susikūrusios nepriklausomos valstybės yra natūrali Rusijos interesų sfera. Esant palankiai geopolitinei situacijai jos turi būti inkorporuotos į Rusijos sudėtį ar bent jau paklusti Maskvos politikai. Kitas aspektas – geras rusų kalbos mokėjimas buvusiose sovietinėse respublikose, labai palengvinantis informacijos ir įtakos skverbimąsi į tas šalis. Svarbu pabrėžti, kad informacija ne tik politinio pobūdžio. Kalbos mokėjimas labai palengvino rusų kultūros, žiniasklaidos, pramogų verslo

ir t. t. įsitvirtinimą buvusiose sovietinėse respublikose. Sukurta Rusijos politikai palanki terpė padėjo įgyvendinti ir politinius tikslus.

JAV teoretikas Georgeas Steinas tiksliai apibrėžė informacinio karo esmę. Jo teigimu, informacinis karas strateginiu lygmeniu yra mūšis už karo mūšio lauko ribų, siekiant suformuoti reikalingą politinį kontekstą (Stein, 1995). Būtent tokio palankaus politinio konteksto kūrimas yra vienas iš svarbiausių Rusijos keliamo informacinio karo tikslų. Svarbu pabrėžti, kad informacinį karą ar informacines operacijas lengviausia pamatyti iškilus kariniam konfliktui. Kai taika, visa tai patenka po socialinių, ekonominių, komunikacinių, technologinių, politinių ar kitokių santykių uždanga.

Idėjų kova

Informacinio karo teoretikai teigia, kad JAV informacinės operacijos yra sudėtinė platesnės komunikacijos, kurią vykdo Baltųjų rūmų administracija, dalis. Informacinės operacijos turi organiškai papildyti JAV valstybės departamento inicijuotus Strateginės komunikacijos ir Viešosios diplomatijos darbus. Visos šios priemonės dalyvauja „idėjų kovoje“ (Christopher, 2008). Idėjų kova – tai pamatinių vertybių ir nuostatų, kuriomis remiantis priimami sprendimai, pateisinami veiksmai, motyvuojami poelgiai ir pan., konkuravimas viešojoje erdvėje. Savo prigimtimi idėjų kova yra senesnė nei informacinis karas. Idėjų kovos pavyzdžių galima rasti istorijoje: vergovinės santvarkos šalininkų ir aboliucionistų kova XIX a.; JAV ar demokratijos *vs* nacizmo, o vėliau demokratijos *vs* komunizmo kova.

Idėjų kova persmelkdavo įvairias sritis: literatūrą, meną, tapybą, muziką, filosofiją, politinius debatus, istoriją ir kt. Socialinė gyvenimo aplinka tapdavo kovos lauku, kuriame rungdavosi konkuruojančios idėjos. Svarbu pabrėžti, kad istorijoje idėjų konfrontacija dažniausia baigdavosi kariniais konfliktais, kurių pasekmės panašios: vienai pusei laimėjus, kitos šalies idėjos būdavo sumenkintos, sutriuškintos ir pamirštos.

Šiandien idėjų kovos pavyzdžiu galėtų eiti JAV kova prieš teroristinę organizaciją *Al Qaeda* ir radikalųjį islamą. Priešprieša neišvengiama ne tik vykstant koviniams operacijoms ar išpuoliams. Gilesnė problema – skirtingas vertybinis pagrindas. Samuelis Huntingtonas tai įvardijo kaip civilizacijų konfliktą. JAV pasisako už demokratiją, žmogaus teises, laisvą individo apsisprendimą ir t. t. Priešinga pusė šias vertybes atmeta ar supranta skirtingai. Minėtame pavyzdyje religija darosi veiksmų teisėtumo pagrindas, bendruomenė iškelia aukščiau individo, o šeimos galvos teisės didesnės nei jos narių, ypač dukrų ar žmonos. Tokiu atveju idėjų kova – tarsi žūtbūtinis mūšis, kuriame abipusio sprendimo būti negali.

Šiandien idėjų kova vyksta globalioje informacinėje erdvėje. Televizijos ir radijo eteris, filmai, laikraščiai, žurnalai, brošiūros, lankstinukai, knygos ir kiti spaudiniai, interneto puslapiai, elektroninis paštas, tinklaraščiai ir komentarai tampa kovos lauku. Šioje informacinėje erdvėje galima dalintis idėjomis ir joms konkuruoti. Idėjų, dėl kurių vyksta kova, šiandien yra įvairiausių: kaip turi būti tvarkomas pasaulio ūkis, kokia politinė sistema efektyviausia, galiausiai – kam priklauso ateitis (pavyzdžiui: ar JAV toliau išliks lyderė, ar Kinija ją aplenks? Ar geresnės perspektyvos Europos Sąjungoje (toliau – ES)? Ar Rusija atgaus galybę?...). Lietuvos informacinė erdvė taip pat nėra apsaugota nuo išorės poveikio. Per medijas į idėjų kovą įsitraukė ir Lietuva. Suvokiant, kad tapatybė yra toks pat svarbus dalykas saugumui kaip, pavyzdžiui, teritorinis valstybės vientisumas, galima teigti, kad Lietuva susiduria su nauja grėsme. Panašu, kad prieš Lietuvos valstybę vyksta „idėjinis karas“, kurio tikslas – palaužti ar sumažinti šalies gyventojų pasitikėjimą savo valstybe. Tokią grėsmę kelia Rusijos informacijos skverbimasis į Lietuvos informacinę erdvę.

Palaužtas pasitikėjimas savimi

Informacinės erdvės turinio įvertinimas – sudėtingas dalykas. Pirmiausia, informacinė erdvė apima daugybę medijų kanalų, taigi apžvelgti, sugrupuoti ir įvertinti jų turinį yra labai rimtas uždavinys. Kitas

aspektas, sunkinantis informacinės erdvės turinio vertinimą, – informacijos kiekis ir greita jos kaita. Vis dėlto tai dar nereiškia, kad jis nereikšmingas. Sociologinis stebėjimo metodas tinka tokiam vertinimui.

Iš šalies stebėdami Lietuvos informacinę erdvę galime daryti tam tikras išvadas. Į akis krenta didelis neigiamos informacijos apie Lietuvą kiekis. Nepaisant to, kad ta informacija ne visada pagrįsta, šalies informacinėje erdvėje ji publikuojama besąlygiškai ir nekritiškai. Pavyzdžiui, 2007 m. vasario 15 d. pasirodė informacija, kad lietuviai patys nelaimingiausi pasaulyje: „Iš 178 valstybių piliečių Lietuva pagal žmonių laimimumo jauseną yra tik 155 vietoje. Tai paaiškėjo po Lesterio universiteto (Didžiojoje Britanijoje) atlikto tarptautinio tyrimo“ (Veidas, 2007). Tyrimo patikimumu, laimės matavimo vienetų validumu informacinėje erdvėje nesuabejota. Faktas, kad lietuviai yra nelaimingi, priimtas kaip neginčijamas. Panaši išvada pasirodė 2010 m. lapkričio 8 d., kai buvo išplatinta informacija, kad Jungtinių Tautų kultūros organizacijai UNICEF 29 valstybėse atlikus tyrimą, paaiškėjo, jog Lietuvos vaikai jaučiasi patys nelaimingiausi Europoje: „Mūsų psichologų duomenimis, beveik pusė pradinukų jau yra agresyvūs“ (Veidas, 2010). Argumentas, kad mūsų vaikai iš tiesų nėra labai laimingi ir tyrimas atskleidžia realų vaizdą, yra svarus. Kita vertus, tas pats faktas idėjų kovos ir informacinio karo kontekste atrodo kiek kitaip. Laimingumą ir nepasitenkinimą sunku išmatuoti. Tyrimas pristatomas kaip nediskutuotina realybės refleksija. Vertinant iš informacinio karo pozicijų matyti, kad taip siekiama suformuoti negatyvumo ir nepasitenkinimo atmosferą. Galima būtų diskutuoti ir analizuoti laimingumą nusakančių kriterijų pagrįstumą, bet elgdamiesi taip iš akių išleistumėme faktą ir dėmesys nukryptų į šalutinę diskusiją. Taigi nepasitikėjimo savimi, savo valstybe ir jos žmonėmis bei institucijomis skleidimo tendencija liktų neaparta.

Nepasitikėjimas savo jėgomis auginamas ir tais atvejais, kai pasirodo informacija, iš kurios turinio matyti teigiamos tendencijos. 2009 m. birželio 10 d. informacinėje erdvėje pasirodo žinia, kad pasitikėjimas policija Lietuvoje auga. Užuoat pasidžiaugę gera žinia, kad piliečių ramybę

šalies viduje saugančia policija pasitiki vis daugiau gyventojų, informacija pateikiama su neigiamu atspalviu. „Pasitikėjimas policija Lietuvoje auga, tačiau pareigūnais vis dar nepasitiki kas trečias šalies gyventojas, tarp jų – mokiniai, studentai, vadovai. „Baltijos tyrimų“ atlikta apklausa rodo, kad savo gyvenamoje vietovėje saugiai jaučiasi kiek daugiau nei pusė (58 proc.) žmonių“ (Valstiečių laikraštis, 2009). Kitas pavyzdys – 2009 m. vasario 27 d. paskleista informacija, kad per metus daugiau nei dvigubai išaugęs nedarbas Lietuvoje sausį buvo vienas didžiausių ES: „Tai rodo ES statistikos tarnybos, Eurostato paskelbti duomenys, kuriais remiantis nedarbo lygis Lietuvoje sausį siekė 9,8 proc. ir gerokai viršijo 7,6 proc. siekusių ES vidurkį. Kitose dviejose Baltijos šalyse nedarbo lygis taip pat buvo aukštesnis nei vidutiniškai ES: Estijoje jis siekė 8,6 proc., o Latvijoje – net 12,3 proc. Daugiau už Latviją bedarbių ES sausį turėjo tik Ispanija – 14,8 proc“ (ATN.lt, 2009). Darbo vietų skaičiaus mažėjimo tendencija tada buvo aktuali problema visoje ES. Bedarbių procentas Lietuvoje nebuvo didžiausias, bet tai tiesiogiai neakcentuojama, ir šis patikslinimas net nėra pagrindinės informacijos sudėtinė dalis. Svarbiau perteikti neigiamą įspūdį. Net informacinės žinutės antraštė tai liudija – „Nedarbas Lietuvoje sausį – vienas didžiausių ES“ (ATN.lt, 2009).

Informacinėje erdvėje taip pat gausu informacijos apie tai, kad įvairių apklausų duomenimis, mažiausiai Lietuvos gyventojai pasitiki politinėmis partijomis, Seimu ir Vyriausybe. Lietuva yra demokratinė valstybė, joje reguliariai kas ketverius metus renkamas parlamentas, keičiasi politinė valdžia, formuojama nauja vyriausybė. Per daugiau kaip dvidešimt atkurtos nepriklausomybės metų Lietuva sugebėjo sukurti demokratiniais principais valdomą valstybę, funkcionuojantį rinkos ūkį, atkurti diplomatinius santykius su užsienio valstybėmis, sukurti modernias karines pajėgas, įstoti į ES ir Šiaurės Atlanto sutarties organizaciją (NATO) ir t. t. Nepaisant to, metai iš metų skelbiama, kad pasitikėjimas vyriausybe, Seimu ar pagrindiniu demokratinės politikos dalyviu – partijomis – yra rekordiškai žemas. Remiantis informacinio karo samprata,

tokia tendencija įvardijama kaip pasitikėjimo Lietuvos valstybingumu silpninimas. Valstybė pateikiama tarsi nesugebanti susitvarkyti su socialinėmis, politinėmis ir ekonominėmis blogybėmis. Viešojoje erdvėje pasigirsta pasisakymų, kad valdžia iš Lietuvos išvarė per pusę milijono gyventojų. Vis daugiau randasi minčių, kad prieš lietuvių tautą vykdomas genocidas. Pati valdžia tampa amorfiška, nekonkretizuota, netinkami visi *incorpore*. Vyraujant tokioms tendencijoms informacinį karą prieš valstybę kelianti nedraugiška šalis galėtų įteigti nuomonę apie Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą kaip klaidą, kurią reikia ištaisyti.

Kalbant apie informacinį karą, idėjų kovą ar propagandą vienas iš svarbiausių veiksnių darant įtaką visuomenei yra pastarosios nusiteikimas. Haroldo Lasswellio teigimu, dominavimas oponento informacijos srautuose užtikrina vieną iš svarbiausių šiuolaikinės žiniasklaidos funkcijų – kontroliuoti politinės dienotvarkės formavimą (Dearing., 1996). Visuomenėje vyraujant sumišimui, suskaidymui, saviplakai, tokią publiką sunku suvaldyti ir nukreipti tinkama kūrybine linkme. Kita vertus, lengvai palaužiamas jos noras priešintis ir kovoti, taigi visuomenė nesunkai pavergiamą. Šią mintį geriausiai iliustruoja pusiau pilnos / tuščios stiklinės metafora. Žvelgiant į tokią stiklinę galimi du vertinimo variantai: a) stiklinė pusiau pilna ir b) stiklinė – pustuštė. Atrodytų, skirtumo, kurį vertinimo variantą pasirinkti, nėra – stiklinė nuo to pilnesnė ar tuštesnė nebus. Tačiau optimistas pasakytų, kad stiklinė pusiau pilna, o pesimistas – kad pustuštė.

Vis dėlto skirtumas tarp pasirinkimo yra didelis. Renkantis pustuštės stiklinės variantą, jį pasirinkę išvaduojami nuo bet kokių pastangų tą stiklinę pripildyti. Sporto pasaulyje tokiu pavyzdžiu galėtų eiti 2004 m. Europos futbolo čempionatas Portugalijoje. Į finalinį etapą patekusi Graikijos komanda nebuvo laikoma pirmenybių favorite. Per čempionatą ji nepademonstravo įspūdingo žaidimo puolant, bet užtikrintai saugojo savo vartus. Daugelis futbolo ekspertų prognozavo, kad prasidėjus atkrinamosioms varžyboms, graikai iškris. Prognozės neišpildė – graikai tapo Europos futbolo pirmenybių nugalėtojais. Grįžtant

prie stiklinės metaforos galima pasakyti, kad graikai, patekę į finalinį čempionato etapą, atsipalaidavo, džiaugėsi dalyvavimu, neišgyveno dėl rezultato, neįtampė psichologinio spaudimo, todėl laimėjo. Išvada, kad reikėtų rinktis pustuštės stiklinės variantą būtų neteisinga. Šis variantas gali būti pateisintinas tik kartais, iš anksto nesuplanavus, kadangi stokoja sistemiškumo ir kūrybinės galios. Dominuojant pozityvumui sukuriama kūrybinė komunikacinė progresija, kuri padeda sutelkti visuomenę, įgyvendinti strategiškai svarbius šaliai projektus. Sporte visos elitinės komandos linksta į pusiau pilnos stiklinės metaforą, nes tai garantuotas būdas sistemingai pasiekti aukštų rezultatų.

Lietuvos viešojoje erdvėje, deja, įteigta priešinga nuomonė – pustuštės stiklinės metafora. 2012 m. sausio 7 d. pasirodė informacija apie atliktą apklausą, per kurią respondentų buvo paprašyta atsakyti į klausimą, ar jie eitų ginti tėvynės, jei Lietuvai iškiltų grėsmė. 44 proc. apklaustų Lietuvos gyventojų atsakė, kad iškilus tokiai grėsmei, jie gintų šalį. Deja, ši žinia dalyje šalies informacinių puslapių pasirodė su neigiamu atspalviu. Informacija buvo pavadinta „Pusė lietuvių neitų ginti tėvynės“ (Diena, 2011). Nepaisant to, kad toliau patikslinama: „jeigu Lietuvai kiltų grėsmė, šalies ginti eitų 44 proc. Lietuvos gyventojų, rodo Krašto apsaugos ministerijos užsakymu atlikta gyventojų apklausa“ (Diena, 2011). Nors realiaame gyvenime auga teigiamų naujienų skaičius (mažėja žuvusiųjų keliuose, daugiau aukojama labdarai, auga eksportas ir t. t.), šalies informacinėje erdvėje dominuoja neigiamos nuostatos.

Remiantis žiniasklaidos tvarkaraščio sudarymo teorija, medijos, pasirinkdamos skelbti konkrečias naujienas, nustato svarbių temų tvarkaraštį ir taip daro įtaką visuomenės narių suvokimui (McCombs, 1993). Žiniasklaidos pateikti reiškiniai visuomenėje suprantami kaip svarbūs, o kitos problemos, kurių nėra žiniasklaidos tvarkaraštyje, – kaip ne tiek svarbios ar išvis nesvarbios.

Medijų naudojama ir įsitvirtinusi naujienų atrankos charakteristika nebūtinai garantuoja, kad žiniose pateiktas įvykis yra svarbus objektyvaus tikrovės perteikimo aspektu. Dėl atrankos veiksnių įtakos nere-

tai naujienų turinys skiriasi nuo to, kas iš tikrųjų atsitinka (Galtung., 1965).

Mažas optimizmas informacinėje erdvėje gali būti paaiškintas keletu aspektų. Pirmiausia, tuo, kad žiniasklaida darosi komercinė. Žiniasklaidoje išsivyrąja pramoginė funkcija, dėl kurios visas naujienas linkstama pateikti kaip pramogą. Europos televizijos raidos istoriją Umberto Eco padalijo į du etapus – *paleo* ir *neo* – televiziją. Visuomeninių ir valstybinių kanalų monopolis (maždaug iki 1985 m.) priskiriamas *paleo* televizijai, antrasis – *neo* – konkurencinis modelis, sukėlęs didelę naujų programų pasiūlą. Toks polinkis į komercializmą turėjo begalinę įtaką televizijų vaizduojamos realybės pasikeitimui. Žyginto Pečiulio teigimu, paleotelevizijai buvo būdingas gyvenimo pagražinimas, neotelevizija ėmė atvirai demonstruoti socialines negandas, nelaimes, nesėkmes. Nauji hibridiniai realybės žanrai pasiūlė faktais pagrįstas istorijas dalyvaujant realiems herojams, ėmė nykti ribos tarp dokumentinių ir vaidybinių žanrų, kiekvienoje laidoje galima rasti realybės (faktų), fikcijos (išmonės, vaidybos), virtualumo (realybės imitacijos) (Pečiulis, 2009). Kadangi neigiamos naujienos galimai pritraukia didesnę auditoriją, visas naujienas siekiama pateikti neigiamai konototas. Kitas svarbus aspektas – tai Lietuvoje išsivyravusi tariama periodinės spaudos, ypač dienraščių, depolitizacija. Dienraščiai vengia susisieti su kuria nors konkrečia politine ideologija ir skelbiasi esantys nepriklausomi. Tai yra saviapgaulė ir auditorijos apgaudinėjimas. Informuojant apie socialinius procesus neišvengiamai įžengiama į politinių ideologijų lauką. Tikėtina, kad nenorėdami atskleisti turimų politinių nuostatų dienraščiai dalį informacijos su neigiamu vertinimu pateikia kaip nepriklausomą ir nešališką, nors faktiškai taip nėra. Neretai neigiamas naujienos atspalvis nulemtas nesutampančių dienraščio ir socialinio informacijos šaltinio ideologinių nuostatų. Galiausiai, remiantis informacinio karo samprata, tikėtina, kad prieš Lietuvą yra pradėtas informacinis karas, kurio vienas iš tikslų – palaužti žmonių pasitikėjimą savo ir valstybės jėgomis.

Medijų vaizdas ir realybė

Komunikacijos mokslų teoretikai nurodo, kad medija atspindi tik nežymią dalį realybės. Objektivumas yra labiau siekiamybė nei realybė (McQuail, 2005). Su realia situacija tiesiogiai susiduria tik labai maža dalis visuomenės, likusi nuomonę susidaro iš žiniasklaidos. Kiek stabili šalies bankų sistema, pagrįstai galėtų pasakyti tik labai nedidelė žmonių grupė, kuri tiesiogiai susijusi su finansais ir padėtį bankuose gali stebėti iš vidaus. Likusi visuomenės dalis spręsti apie bankų sistemos pajėgumus gali tik iš viešojoje erdvėje pateikiamų žinių. Piliečiai tapo pasyvūs žiniasklaidos atstovų konstruojamos realybės stebėtojai. Televizijos kameros parodo tik tai, į ką yra nukreiptas objektyvas. Geriausiu atveju jos perteiks realų vaizdą, blogiausiu – pateiks tikrovės iliuziją (Taylor, 1999).

Norint užfiksuoti ir perduoti vaizdą, reikia daugybės dalykų: pirmiausia, operatorius turi tinkamu metu paspausti vaizdo įrašymo mygtuką (tam reikia ne tik išmanymo, patirties, bet ir gero apšvietimo, rakurso, elektros šaltinio). To, kas lieka už operatoriaus nugaros, žiūrovas nemato. Ši stygių galima kompensuoti pasakojimu, už kadro suformuluotu kontekstu. Be to, rezervavus šiek tiek palydovo darbo laiko dar reikia specialiais prietaisais išsiųsti transliacijai skirtą medžiagą. Tačiau ir čia procesas nesibaigia. Redakcija nusprendžia, kurios nuotraukos ir vaizdo įrašai pasieks visuomenę. Į vieną pranešimą gali įeiti kelių reporterių atsiųsti pranešimai, nuotraukos, pasakojimo detalės. Taigi vaizdas bus dirbtinis ir atitols nuo realybės.

Harvey Molotchas ir Marilyn Lester teigia, kad į naujienas reikia žvelgti ne kaip į „objektyvios“ realybės atspindį, o kaip į žiniasklaidos darbo produktą. Žiniasklaida nėra objektyvi įvykių pranešėja, o aktyvių įvykių dalyvė. Kokią informaciją įtraukti į naujienas, priklauso nuo žiniasklaidos organizacijos tikslų. Žurnalisto užduotis – neapdorotą informaciją, kurios didžiąją dalį pateikia įvykių organizatoriai, „transformuoti į viešuosius įvykius“ (Molotch, 1974). Tokiai nuomonei iš esmės pritaria ir Johnas Stuartas Millsas. Jis pastebi, kad žiniasklaida darosi

tam tikrų interesų grupių manipuliavimo įrankis, naudojamas paveikti visuomenę ir formuoti palankią jos nuomonę apie tam tikrus dalykus (Kellner, 2004). Tie, kurie pradeda informacinį karą, siekdami pateisinti savo veiksmus ir užsitikrinti palankią viešąją nuomonę, į šį procesą įtraukia žiniasklaidą ir akcentuoja jos svarbą (Martišius, 2010). „Realybė jau ne empirinis fenomenas, bet virtualios patirties rezultatas. O tas, kas valdo virtualios realybės konstravimo mechanizmus, gali mums daryti milžinišką, iš šalies sunkiai kontroliuojamą įtaką“ (Bielinis, 2000). Sukuriama „media realybė“, kuri veikia pagal atskiras žinių atrankos, kūrimo ir sklaidos taisykles. „Objektyvios žinios apie socialinį gyvenimą ištirpsta kuriamų įvykių sraute“ (Luhmann, 2000). Pabrėžtina tai, kad nors „media realybė“ ir dirbtinė, tačiau ji veikia žmonių elgseną, daro įtaką jų politiniams, ekonominiams sprendimams.

Dar viena problema, su kuria susiduria žiniasklaida, ekspertai ir piliečiai, – pagrįstas realybės įvertinimas. Didelę dalį informacijos sudaro faktai, kurių sąvoka sunkiai išmatuojama. Kaip nustatyti laimės koeficientą ar sužinoti, kur daugiau korupcijos? Aiškiai atsakyti į klausimus, kiek stabili pasaulio finansų sistema ar koks mobilumas ir Lietuvos kariuomenės kovinė parengtis, yra labai sunku. Tai lemia ne tik faktas, kad absoliuti dauguma neturi tiesioginio kontakto su šiomis sistemomis, bet ir tai, kad finansų sistemos stabilumas ar kovinės parengties efektyvumas realiai gali būti patikrintas tik iškilus ekstremalioms situacijoms. Žiniasklaida neretai perteikia daugiau tam tikros srities ekspertų norimą matyti vaizdą nei pristato realią situaciją. Izraelio kariuomenė Artimuosiuose Rytuose kariavo ne vieną kartą. Nepaisant kiekybiškai mažesnių nei priešininkų pajėgų, Izraelio atstovai sugebėjo įveikti gausnes kariuomenes.

2006 m. vasarą netikėtai prasidėjo Izraelio ir Libano karas, kurį išprovokavo teroristinių organizacijų „Hamas“ ir „Hezbollah“ veiksmai, kai pastarosios ėmė grobti Izraelio karius. Karinis konfliktas įvyko tarp „Hezbollah“ karinio sparno ir Izraelio kariuomenės. Karas, prasidėjęs 2006 m. liepos 12 dieną, pasibaigęs 2006 m. rugpjūčio 14 d., lokaliza-

vosi šiaurės Izraelyje ir Libane. Izraelis karinius veiksmus pradėjo po to, kai „Hezbollah“ nušovė 8 žydų karius ir dar 2 pagrobė. Per šį karą žuvo 2000 libaniečių ir apie 160 Izraelio piliečių. Kilus kariniam konfliktui tarp Izraelio ir „Hezbollah“, kontroliuojančios pietų Libano teritoriją, teoriškai nugalėtojas turėjo būti aiškus jau konflikto pradžioje. Izraelio armija „Tzahal“ – geriau ginkluota, didesnė, efektyviau organizuota, turinti absoliutų kovinį dominavimą ore. Nepaisant išankstinių prognozių, „Hezbollah“ pavyko efektyviai pasipriešinti, sustabdyti Izraelio armijos judėjimą į Libano teritorijos gilumą, nebūti sutriuškintiems. Pagrobti Izraelio kariai nebuvo išvaduoti. Pavyzdys aiškiai rodo, kad viešojoje erdvėje vertinami reiškiniai, kurių neįmanoma ar labai sunku teoriškai patikrinti, tėra paprasčiausios nuomonės formavimas. Informacinio karo aspektu svarbu tai, kokią poziciją deklaruosime: pasitikinčių saviimi ar abejojančių. Žiniasklaida žinių paskleis auditorijai, kuri perims ir sustiprins skleidžiamą informaciją. Tarsi „sniego gniūžtės“ principu bus paskleistas norimas pranešimas.

Atsižvelgiant į faktų atranką galima kurti skirtingą realybės paveikslą. Nedraugiškai valstybei pradėjus informacinį karą, labai paprastai galima įteigti nuomonę, kad gyvenimas daug niūresnis nei yra iš tikrųjų. 1938 m. JAV propagandos analizės institutas išskyrė ir aprašė 7 esmines propagandos technikos rūšis. Viena iš jų – populiarė nuomonė (angl. „band wagon“). Daugelis žmonių geriau jaučiasi, kai tai, ką daro jie, daro ir kiti. Dėmesys kreipiamas į žmonių polinkį į konformizmą. Tarsi siūloma visiems prisidėti prie mūsų, nes kiti jau taip pasielgė. Nepasitikėjimo savimi, defetizmo nuotaikas galima lengvai paskleisti ir palaikyti. Primygtinai siūloma idėja, kad žmonės turi vertinti padėtį blogai, nes ją taip vertina visi likusieji. Informacinis karas prieš Lietuvą gali būti lengvai maskuojamas po „nuomonių įvairovės šydu“. Visada galima pasiteisinti, kad šalies ir visuomenės padėtis vertintina neigiamai, nes taip galvojama. Be to, Lietuva – demokratinė šalis, žodžio laisvę garantuoja Konstitucija, kurią daugelis supranta, kad reikia kalbėti tai, ką galvoji.

Politinėje kovoje kritika neišvengiama, bet už jos visada gali slėptis priešiškos valstybės jėgos. Bandyti nustatyti neigiamos ir teigiamos informacijos santykį – neperspektyvus užsiėmimas. Svarbiau suvokti, kas atsitinka, kai savianalizė ir savikritika perauga į saviplaką. Tada palaužiamas tikėjimas valstybės ateitimi, o vykstant karui visuomenė neturi valios ir nenori priešintis agresoriui.

Išvados

Straipsnis papildo mokslinį informacinio karo studijų lauką komunikacijos percepcija. Informacinis karas vyksta platesniame idėjų kovos lauke. Šiuolaikinės masinės komunikacijos priemonės lemia, kad pagal dominuojančią komunikacinę progresiją informacinėje erdvėje kuriamas atitinkamas aplinkos vaizdas. Svarbiausia informacinio karo dalis yra psichologinis karas, o žiniasklaida tampa „komunikacijos mūšio“ lauku ir pagrindiniu informacinio karo įrankiu. Aptartas skirtingas informacinio karo suvokimas ir sąsajos su idėjų kova įrodė, kad valia priešintis neatsiranda tuščioje vietoje. Kai nebėra pasitikėjimo valstybe ir savo galimybėmis, kai užvaldęs defetizmas, tikėtis, kad bus suorganizuota efektyvi krašto gynyba, neverta. Tik optimistiškai nusiteikus, tikint savo ir aplinkinių jėgomis ir galimybėmis galima sėkmingai pasipriešinti išorės agresoriui. Marshallas McLuhanas yra pasakęs, kad dėl komunikacijos priemonių dabartinė visuomenė bendravimo prasme sąlygiškai grįžo į bendruomeninį būvį. Komunikacijos priemonės suburia žmones į bendrą informacinę erdvę, o tai galima būtų palyginti su ankstyvųjų bendruomenių – genčių – visuotiniais susirinkimais. Dėl medių šie susirinkimai savo informacijos kiekybe ir intensyvumu gero kai pralenkė pirmąsias bendruomenes. Per informacinį karą užvaldant ar užnuodijant informacinę erdvę galima sugriauti visą bendruomenę.

Informaciniame amžiuje kyla pavojų iš išorės, kai sąmoningai, tikslingai ir sistemingai skiedžiama informacija įsiskverbia į žmonių sąmonę. Ji ima koreguoti jų veiksmus, gebėjimą kritiškai ir analitiškai vertinti pasiekiančias naujienas, skleidžia apatijos, beviltiškumo ir defetizmo

nuotaikas. Griaunamąją veiklą užsiimti lengva ne tik dėl to, kad visuomenė tapo informacinė ir negali pabėgti nuo neigiamų procesų, bet ir todėl, kad ardomoji veikla gali būti slepiama už tariamo racionalios kritikos „nuomonių įvairovės šydo“. Siekiant sustiprinti Lietuvos gynybinį pajėgumą būtina saugoti šalies informacinę erdvę ir valyti nuo skleidžiamų pesimistinių nuotaikų.

Įteikta 2012-09-27

Literatūra

1. BIELINIS, Lauras (2000). Rinkiminių technologijų įvadas. Vilnius: Margi raštai, 2000. ISBN 9986-09-224-8.
2. CHRISTOPHER, Paul (2008). Information Operations – Doctrine and Practice. London: Praeger, 2008. ISBN 978-0275995911.
3. DEARING, James, ROGERS, Everett. Agenda-Setting: Communication Concepts. London: Sage Publications, 1996, Vol. 6, p. 11. ISBN-13: 978-0761905639.
4. EHLER, S.J. Vernon (1999). Information Warfare and International Security. NATO Parliamentary Assembly. Science and Technology Committee Report [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.iwar.org.uk/iwar/resources/nato/as-285stc-e.html>> [žiūrėta 2009 m. sausio 21 d.].
5. GALTUNG, Johan, RUGE, Mari H. (1965). The structure of foreign news. *Journal of Peace Research*. Vol. L, No. 1, p. 64–90 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.blisty.cz/files/2010/07/20/galtung-structure-foreign-news-1965.pdf>> [žiūrėta 2008 m. lapkričio 14 d.].
6. Joint doctrine of information operations (1998) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://ics.leeds.ac.uk/papers/pmt/exhibits/469/jp3_13.pdf> [žiūrėta 2006 m. kovo 7 d.].
7. KELLNER, Douglas (2004). Habermas, the Public Sphere, and Democracy: A Critical Intervention [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.davidtinapple.com/comaff/Habermas_Public_Sphere_Democracy.pdf> [žiūrėta 2007 m. lapkričio 10 d.].
8. LUHMANN, Niklas (2000). The Reality of the Mass Media. Stanford: Polity Press, 2000. ISBN 978-0745621319.

9. MALIUKEVIČIUS, Nerijus (2008). Rusijos informacijos geopolitikos potencialas ir sklaida Lietuvoje. Daktaro disertacija, 2008.
10. MARTIŠIUS, Mantas (2010). Neakivaizdus karas – nagrinėjant informacinį karą. Vilnius: Versus Aureus, 2010, p. 12, 13. ISBN 9789955342908.
11. McCOMBS, Maxwell E., SHAW, Donald L. (1993). The Evolution of Agenda-Setting Research: Twenty-Five Years in the Marketplace of Ideas. *Journal of Communication*. Vol. 43, No. 2, p. 58–67 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com>> [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 4 d.].
12. McQUAIL, Denis (2005). *McQuail's Mass Communication Theory*, 5th ed. London: Sage Publications, 2005. ISBN 1-4129-0372-1.
13. MOLOTCH, Harvey, LESTER, Marilyn. News as Purposive Behavior: On the Strategic Use of Routine Events, Accidents, and Scandals. *American Sociological Review*. 1974, 39 (1), p. 101–103.
14. PEČIULIS, Žygintas (2009). Reality Style on Television: Reflection of the Public's Transformation. *Informacijos mokslai*. 2009, Nr. 48 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Informacijos_mokslai/48/82-99.pdf> [žiūrėta 2010 m. sausio 16 d.].
15. POČEPCOV, Georgijus (2000). *Informacijonay voiny*. Kiev: Vakler, 2000, p. 20. ISBN 5-87983-087-X.
16. RATHMELL, Andrew (1998). Information Warfare: Implications for Arms Control. *Bulletin of Arm Control*. No. 29, April, 1998 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.kcl.ac.uk/orgs/icsa/cds.html>> [žiūrėta 2007 m. spalio 6 d.].
17. STEIN, J. George (1995). Information warfare. *Airpower Journal* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.iwar.org.uk/iwar/resources/airchronicles/stein.htm>> [žiūrėta 2009 m. kovo 3 d.].
18. TAYLOR, M. Phillip (1999). Television: Force Multiplier or Town Crier in the Global Village? *Corporate Communications*. Bradford, 1999, Vol. 4, Iss. 2; p. 61 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://ics.leeds.ac.uk/papers/vp01.cfm?outfit=pmt&folder=40&paper=1231>> [žiūrėta 2010 m. lapkričio 9 d.].
19. VERON, J. Ehlers (1999). Information Warfare and International Security. Draft General Report, Science and Technology Committee [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.iwar.org.uk/iwar/resources/nato/as28Sstc-e.html>> [žiūrėta 2004 m. balandžio 16 d.].

20. ДОКТРИНА ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ (2000) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://stra.teg.ru/library/national/34/2/2>> [žiūrėta 2003 m. spalio 10 d.].
21. ВОЕННАЯ ДОКТРИНА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ (2000). Совет Безопасности Российской Федерации. [Interaktyvus] [žiūrėta 2002 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.iss.niit.ru/doktrins/doktr02.htm>>.
22. МАНОЙЛО, Андрей (2003). Государственная информационная политика в особых условиях [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.psyfactor.org/lib/monografia.zip>> [žiūrėta 2008 m. gruodžio 4 d.].
23. ПАНАРИН, Игорь (2006). Информационная война и геополитика. Москва: Поколение, 2006. ISBN 5-9763-0001-4.

Šaltiniai

1. *Atn.lt* (2009). Nedarbas Lietuvoje sausį – vienas didžiausių ES. Iš <http://www.atn.lt> 2009- 02-27 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://ekonomika.atn.lt/straipsnis/17340/nedarbas-lietuvoje-sausi---vienas-didziausiu-es>> [žiūrėta 2011 m. gegužės 13 d.].
2. Diena (2011). Pusė lietuvių neitų ginti tėvynės. Iš <http://www.diena.lt> 2011-01-07 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.diena.lt/dienrastis/nuomones/puse-lietuviu-neitu-ginti-tevynes-324586>> [žiūrėta 2011 m. gegužės 13 d.].
3. KUČINSKAITĖ, Jonė (2007). Lietuviai – didžiausi bėdžiai. *Veidas*. 2007, Nr. 7 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.verslobanga.lt/lt/leidinys.full/45d978cc5c06f>> [žiūrėta 2011 m. gegužės 13 d.].
4. Valstiečių laikraštis (2009). Policija vis dar nepasitiki kas trečias šalies gyventojas. *Valstiečių laikraštis* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.valstietis.lt/Pradzia/Naujienos/Lietuvoje/Policija-vis-dar-nepasitiki-kas-trecias-salies-gyventojas>> [žiūrėta 2011 m. gegužės 11 d.].
5. Veidas (2010). Lietuvos vaikai – nelaimingiausi Europoje. *Veidas*. 2010 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.veidas.lt/pagarba-vai-kui-%E2%80%93-svarbiausias-auklejimo-principas>> [žiūrėta 2011 m. gegužės 13 d.].

Construction of Communicating Progression in Information Warfare

Mantas Martišius

Summary

The article analyzes information warfare practical adapting. It scrutinizes information warfare applying during peace time. By using media it can be created artificial reality that allows reflecting the world in negative light. Negative visions and tendencies in the media can be and are fabricated by information war wagging countries. Negative flow of information can be deliberate and systematical.

The article in theoretical approach discuss how media can create in the public a lack of confidence in themselves, around them and disbelieve in the future of state. By wagging information warfare can break down citizens' willingness and ability to resist to external aggression. The guise of democracy, enshrined freedom of expression and pluralism disseminate easily defeatism ideas and the mood. The real motive and organizers for such actions are easily hidden. The will of resistance does not appear in empty space. When self confidence is broken, the capabilities of effective national defense organization are poor. Only in optimistic frame of mind, faith in country's and society's abilities and capabilities can be organized and done a successful resistance to external aggressors. With the help of information warfare can be colonized or poisoned information area and demoralized whole community. In the information age there is a danger from outside, when committed intentionally, systematically and deliberately affected information penetrates the human consciousness. In order to strengthen Lithuania's defense capability is necessary to protect the country's information space and to clean from the spread of pessimism and defeatism mood.